

GENÇ BİREYLERİN DİN EĞİTİMİNE İLİŞKİN TUTUM VE EYLEMLERİ AÇISINDAN DİN ÖĞRETİMİ PLANLAMALARI

Yrd. Doç. Dr. M. Nur Pakdemirli
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
nurpakdemirli@gmail.com

Özet

Uygulamalı bir araştırma olan bu çalışmada, üniversite gençliğinin din eğitime ilişkin tutum ve eylemleri nicel araştırma metotlarından tarama (survey) yönteminin bir alt türü olan ve en yaygın veri toplama aracı olarak tanımlanan anket tekniğinden yararlanılarak incelenmiştir. Örneklemi Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde öğrenim gören 1129 öğrencinin oluşturduğu bu çalışmada özetle şu bulgular elde edilmiştir: Ankette yer alan, din eğitime yönelik tutum ifade grupları ile eylem ifade grupları arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu, dolayısıyla din eğitime yönelik tutum ve eylemlerin birbirini doğru orantılı olarak etkilediği saptanmıştır. Bununla birlikte, din eğitimi eylem ifadelerinin ortalama değerlerinin tutum ifadelerinin ortalama puanlarından düşük olduğu görülmüştür. Bu durum, din eğitime ilişkin tutumların aynı düzeyde eyleme yansımada göstermektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasındaki temel nedenin 'örgün ve yaygın eğitim kurumlarında yürürlükte olan din derslerinin gençlerin ilgi ve ihtiyaçlarına hitap etmemesi' olduğu düşünülmekte ve bu bağlamda örgün ve yaygın din öğretimi planlamalarının yenilenmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Din eğitimi, din öğretimi planlamaları.

RELIGIOUS EDUCATION PLANNING WITH RESPECT TO ATTITUDES AND ACTIONS OF YOUNG INDIVIDUALS REGARDING THE RELIGIOUS EDUCATION

Abstract

In this study, as an applied research using survey techniques, university youth's attitudes and actions towards religious education are investigated. The questionnaire has been given to 1129 students in Manisa Celal Bayar University. It is found that, there is a positively oriented mid-level relation between attitude based expression group and action based expression group towards religious education; therefore, attitudes and actions towards religious education are effected directly proportional. Besides, it has been observed that, the average values of action based expressions were lower than the average scores of attitude based expressions. This result shows that, attitudes towards religious education does not transform into actions at the same level. The main reason of this fact is 'the lack of responding to youth's interests and needs in the religion lessons that are prevailed at formal and non-formal educational institutions'; therefore, renovation of religious education plannings at formal and non-formal educational institutions is recommended.

Keywords: Religious education, religious teaching planning.

GİRİŞ

Araştırmanın Problemi

Eğitim gerçekliğinin dinsel boyutunu bilimsel araştırma konusu yapan din eğitimi bilimi, davranışçı kuramlar doğrultusunda ve en yaygın tanımıyla, "bireyin dinsel davranışlarında kendi yaşantıları vasıtasıyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme denemeleri sürecini geçmişi, bugünü ve geleceği ile, bilimsel yöntemler kullanarak betimlemeye, açıklamaya ve kontrol altına almaya çalışan bilimsel bir disiplin" şeklinde ifade edilmiştir. (Tosun, 2002) Bireylerin dinsel tutum ve davranışlarını tespit edip betimlemek ve

değerlendirmeye sunmak da din eğitimi biliminin temel görevlerinden sayılmıştır. (Cebeci, 1996; Bilgin, 2001) Bu çalışmalarda disiplinlerarası işbirliği tesis edilmesi ve bilgi-bulgu paylaşımı yapılması, disiplinlerarası genel-geçer kuramlara ulaşılmasına, yeni ve özgün yaklaşım ve modellerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Farklı bakış açılarının bilimsel bilgiyi zenginleştirmesine ortam hazırlamaktadır.

Genç bireylerin din anlayışı üzerine sağlıklı verilerin elde edildiği alan araştırmalarının yapılması ve bu dönemin din eğitime yönelik modern kuram ve uygulamalar geliştirilmesi de bir gerekliliktir. Sosyal yapının oluşum ve değişiminde önemli rol oynayan üniversite gençliğinin konuyla ilgili görüşlerinin tespit edilmesinin ve bu görüşlerin din eğitimi biliminin değerlendirmesine sunulmasının önemi yadsınamaz. (Pakdemirli, 2015) Buradan hareketle, gençlerin din eğitime yönelik tutum ve eylemlerinin tespitini, üniversite gençliği evreninde sorgulayan bu araştırmanın problemleri şunlardır:

- Üniversite gençliğinin din eğitime ilişkin tutum ve eylemleri nelerdir?
- Gençlik dönemi din öğretimi planlamaları nasıl olmalıdır?

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Örgün ve yaygın din eğitimi uygulamalarının genç bireylerin dini tutum ve eylem düzeylerine yansıma biçimini bir durum tespiti yaparak irdeleyen bu çalışmanın amacı, genç bireylerin din eğitime ilişkin tutum ve eylemlerini ortaya çıkarmak ve din öğretimi planlamalarının bu doğrultuda geliştirilmesine katkıda bulunmaktır. Araştırmanın din eğitimi bilimine ve din öğretimi alanına özgün ve güncel veri sunarak katkı sağlaması, özellikle gençlik dönemi örgün ve yaygın din eğitimi üzerine yeni öğretim yaklaşımları ve modelleri geliştirilmesi konusunda alan uzmanlarına yardımcı olması beklenmektedir.

Araştırmanın Denenceleri

Bu araştırmanın denencesi şudur:

Üniversite öğrencilerinin din eğitime ilişkin tutumları olumludur ve eyleme yansımaktadır.

Araştırmanın Sayıtları ve Sınırlılıkları

Örnekleme, üniversite gençliği evrenini temsil edebilecek ve anket formunu doldurabilecek niteliğe ve yeterliğe sahip olmakla birlikte araştırmaya gönüllü olarak katılmış, soruları içtenlikle ve doğru olarak cevaplamıştır. Araştırmanın kapsamı seçilen örneklem ile, araştırmadan elde edilen bulgular da örnekleme oluşturan öğrencilerin anket formunda yer alan sorulara verdikleri cevaplar ve bu cevapların doğru olduğu varsayımı ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nicel araştırma metotlarından tarama (survey) yönteminin bir alt türü olan ve en yaygın veri toplama aracı olarak tanımlanan anket tekniğinden yararlanılmıştır. (Ekiz, 2003; Karasar, 2005) Araştırma kapsamında anket uygulanan öğrencilerin din eğitime ilişkin tutumları ve eylemleri, konuya yönelik olarak hazırlanan soru ifadeleri aracılığıyla ölçülmek istenmiştir. Bu bağlamda, derecelendirmeli soru ifadelerinden oluşan beşli likert tipi yapılandırılmış anket formu kullanılmıştır. Anket soru ifadelerinin cevaplanmasında 1'den 5'e doğru artan katılım düzeylerinden birinin (1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4-Katılıyorum, 5-Tamamen Katılıyorum) tercih edilmesi istenmiştir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nin İlahiyat, Fen Edebiyat, Mühendislik, Eğitim, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri olmak üzere beş fakültesi ile Yabancı Diller, Uygulamalı Bilimler, Sağlık, Salihli Meslek ve Manisa Meslek Yüksekokulları olmak üzere beş yüksekokulunda öğrenim gören 1129 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada Kullanılan İstatistik Teknikleri

Anket uygulamasından elde edilen veriler SPSS 21 (Statistical Package for Social Sciences 21.0) paket programında analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde betimleyici istatistik teknikleri olan frekans dağılımları ile ortalama değer gibi merkezi eğilim ölçüleri kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan anket formunda yer alan din eğitime yönelik tutum ifadeleri “din eğitime yönelik tutum” adı altında toplanarak bir grup oluşturulmuştur. Oluşturulan ifade grubunun istatistiksel analizler için uygun olup olmadığı güvenilirlik analizi ile incelenmiştir. İfade grubunun Cronbach's Alpha katsayısı ,723 olarak bulunmuş ve yüksek düzeyde güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Anket formunda yer alan din eğitime yönelik eylem ifadeleri “Din eğitime yönelik eylem” başlığı altında toplanmıştır. İki ifadeden oluşan grubun istatistiksel analizler için güvenilirliği ölçülmüştür. Cronbach's Alpha katsayısı ,577 olarak bulunan ifade grubu güvenilir kabul edilmiştir. Güvenirliğin din eğitime yönelik tutum grubuna göre düşük çıkmasının, grubu oluşturan ifade sayısının az olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Din eğitime yönelik tutum ile eylem grupları arasındaki ilişki korelasyon analizi ile sınanmış ve iki ifade grubu arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki saptanmıştır ($r = ,628$; $p = ,000$). Buna göre din eğitime yönelik tutum ve eylem birbirini doğru orantılı olarak etkilemektedir. (Pakdemirli, 2015)

BULGULAR

Anket uygulamasından elde edilen veriler üzerinde yapılan analizlerde, öğrencilerin din eğitime ilişkin tutum ifadelerine katılım düzeyleri doğrultusunda tespit edilen ortalamalar ve standart sapma değerleri tablo 1’de sunulmuştur. Tablo incelendiğinde 4,21 değeri ile en yüksek ortalamaya sahip ifadenin “Din, hayatın anlamını kavramaya yardımcıdır.” ifadesi olduğu görülmektedir. Bunu, 3,77 değeri ile “Yaşam boyu düzenli olarak din eğitimi almak ya da dini rehberlik hizmetlerinden yararlanmak bir ihtiyaçtır.” ifadesi izlemektedir. “Din derslerinin okullarda zorunlu olmasını desteklerim” ifadesi 3,60 değerinde ve nötrün üzerinde ortalamaya sahip olurken “Okullarda yürütülen din derslerinin içeriği bireyin dini gelişimi açısından yeterlidir” ifadesine katılımın 2,74 ile en düşük ortalama puanına sahip olması dikkat çekicidir. Bu durum, örnekleme oluşturan öğrencilerin hayatı anlamlandırma açısından dinin öneminin farkında olduklarını ancak okullarda yürütülen din derslerini içerik açısından yeterli bulmadıklarını göstermektedir. Bu bulgu aynı zamanda, din derslerinin okullarda zorunlu olmasını destekleyen gençlerin dahi bu derslerin içeriğini yeterli bulmadığının göstergesidir. (Pakdemirli, 2015).

Tablo 1: Din Eğitimi Tutum İfadelerinin Betimleyici İstatistikleri

Din eğitimi tutum ifadeleri	Sayı	Ortalama	Std. Sapma
Din, hayatın anlamını kavramaya yardımcıdır.	1123	4,21	1,053
Yaşam boyu düzenli olarak din eğitimi almak ya da dini rehberlik hizmetlerinden yararlanmak bir ihtiyaçtır.	1118	3,77	1,248
Din derslerinin okullarda zorunlu olmasını desteklerim.	1122	3,60	1,360
Okullarda yürütülen din derslerinin içeriği bireyin dini gelişimi açısından yeterlidir.	1122	2,74	1,247

Öğrencilerin din eğitime yönelik eylemde bulunup bulunmadıklarına bakılmak istenmiştir. Din eğitime ilişkin eylem ifadelerine katılım düzeyleri doğrultusunda tespit edilen ortalamalar ve standart sapma değerleri tablo 2’de görüldüğü gibidir. Tablo incelendiğinde din eğitime yönelik eylem ifadelerinin ortalama değerlerinin tutum ifadelerinin ortalama puanlarından düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, ankete katılan öğrencilerin din eğitime yönelik tutumlarının aynı düzeyde eyleme dönüşmediğini göstermektedir. Ancak yine de öğrencilerin, bu ifadelere katılım puanlarının nötrün üzerinde (3,60 ve 3,12) bulgulanmış olması önem taşımaktadır. (Pakdemirli, 2015)

Tablo 2: Din Eğitimi Eylem İfadelerinin Betimleyici İstatistikleri

Din eğitimi eylem ifadeleri	Sayı	Ortalama	Std. Sapma
İbadetlerimi doğru bir şekilde ve tam olarak yerine getirebilecek kadar dini bilgiye sahibim.	1110	3,60	1,117
Düzenli olarak din eğitimi almaya özen gösteririm.	1113	3,12	1,132

“Din eğitime yönelik tutum” ile “din eğitime yönelik eylem” arasında yapılan korelasyon analizi sonucunda, iki değişken arasında anlamlı, doğru orantılı orta seviyede bir ilişki bulunmuştur ($r = ,628$; $p = ,000$). Daha açık bir ifade ile, tutumlar aynı düzeyde eyleme yansımada da, öğrencilerin din eğitime yönelik tutum düzeyleri

yükseldikçe din eğitime yönelik eylemde bulunma düzeyleri de yükselmekte, din eğitime yönelik tutum değerleri düştükçe, din eğitime yönelik eylemlerde bulunma değerleri de düşmektedir (Pakdemirli, 2015).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Gençlik dönemi dindarlığı ve din eğitimi üzerine yapılan araştırmalar, gençlerin büyük bir kısmının tutum açısından ve özellikle inanç boyutunda dindar olduğunu göstermektedir. Dini değerlerin bir bütün olarak içselleştirilmesinin zorlukları karşısında, gençlerin dine yönelik ilgilerini en azından tutum düzeyinde sürdürmeleri dahi dinin onlar için taşıdığı varoluşsal önemi ortaya koymaktadır (Pakdemirli, 2015; Taş, 2014; Yapıcı, 2012) .

Bu çalışmada, örnekleme oluşturan üniversite öğrencilerinin din eğitime yönelik tutumları ile bu tutumların eylemlere yansıma düzeyi araştırılmıştır. Bu amaçla, öncelikle anket formunda yer alan din eğitime ilişkin tutum ifadeleri “din eğitime yönelik tutum” başlığı altında, din eğitime ilişkin eylem ifadeleri de “din eğitime yönelik eylem” başlığı altında toplanarak istatistiksel analizler yapılmıştır. Din eğitime yönelik tutum ile eylem ifade grupları arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki saptanmıştır. Din eğitime ilişkin tutum ve eylem birbirini doğru orantılı olarak etkilemektedir. Buna göre araştırmanın “Üniversite öğrencilerinin din eğitime ilişkin tutumları olumludur ve eyleme yansımaktadır.” şeklindeki denencesinin doğrulandığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte, din eğitime yönelik eylem ifadelerinin ortalama değerlerinin tutum ifadelerinin ortalama puanlarından düşük olduğu görülmüştür. Bir başka deyişle, din eğitime ilişkin tutumlar eyleme aynı düzeyde yansımamaktadır. Din eğitiminin gençlerin ilgi ve ihtiyaçlarına hitap etmemesi bunun ‘olası neden’i olarak düşünülmektedir. Bu duruma açıklık getirmek için şu noktayı belirtmekte yarar vardır: Örnekleme oluşturan öğrencilerin din eğitime yönelik tutum puanlarının ortalamaları nötrün biraz üzerindedir. Ancak daha önce de değinildiği gibi, “Din, hayatın anlamını kavramaya yardımcıdır.” ifadesi 4,21 ile en yüksek puan değerini alırken, bunu “Yaşam boyu düzenli olarak din eğitimi almak ya da dini rehberlik hizmetlerinden yararlanmak bir ihtiyaçtır.” ifadesi 3,77 değeri ile izlerken ve “Din derslerinin okullarda zorunlu olmasını desteklerim” ifadesi 3,60 ile nötrü aşarken, “Okullarda yürütülen din derslerinin içeriği bireyin dini gelişimi açısından yeterlidir” ifadesinin 2,74 değeri ile ortalamayı düşüren puan olması belirtilen ‘olası neden’i destekleyen dikkat çekici bir bulgu olmuştur.

Aydın’ın (2010), Bahadır’ın (2010), Karacelil’in (2010), Kaymakcan’ın (2006) ve Turan’ın (2013) konuyla ilgili görüşleri de bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Buna göre, din eğitimi arayışındaki gençler örgün ve yaygın eğitim kurumlarının yürürlükteki mezhepler üstü din öğretimini yeterli bulmamaktadır. Bunların bir kısmı iletişim araçları ve medya yoluyla dini bilgi ve deneyimini artırma, bir kısmı Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı din hizmetlerinden yararlanma, bir kısmı da vakıf, dernek ve cemaat etkinliklerinden faydalanma yoluna gitmektedir (Pakdemirli, 2015).

Öneriler

Formal din eğitiminin birincil hedefi kendini gerçekleştirmede dinin katkısından yararlanma olarak düşünülmüştür. Bunu, genç nesle din hakkında doğru bilgi vermek ve onları bu konuda bilinçlendirmek yoluyla gerçekleştirmektedir. Ancak bu çalışmada ulaşılan sonuçlardan yola çıkarak öncelikle belirtmek gerekir ki, örgün ve yaygın eğitim kurumlarındaki din dersleri zorunlu-seçmeli kategorileri, genel ve özel hedefleri, model ve yaklaşımları, program içerikleri, öğretmen yeterlikleri, öğretim ortamları, öğretim materyalleri ve öğretim yöntemleri konusunda yeniden tartışılmalı, genç bireylerin gelişim özelliklerine ve beklentilerine uygun, modern ve bilimsel din eğitimi düzenlemeleri yapılmalıdır. Din dersleri zorlama ve dayatma yoluyla değil, bireysel hak ve özgürlükler ilkesine uygun biçimde, çoğulculuk anlayışı çerçevesinde yapılmalıdır. Okullarda ve din derslerinde sevgi ve hoşgörü kültürü hâkim kılınmalıdır.

Sosyal öğrenme kuramcılarının göre, dini ve ahlâkî davranış, öğrenilen ve sürekli pekiştirme ile yerleşen herhangi bir davranış gibidir. Dini ve ahlâkî davranışların öğrenilmesi başlangıçta model alma yoluyla gerçekleşmekte, pekiştirmelerle de yerleşmektedir. Genç bireyin, değer verdiği kişilerde gördüğü davranışları benimseyerek uygulamaya çalıştığı bu süreçte, uygun davranış kalıplarını sergileyen rol modellerin büyük bir eğitici fonksiyonu olmaktadır. Bu nedenle formal din eğitimi, model olarak özdeşleşmeyi destekleyici nitelikte olmalıdır.

Din öğretimi ile insan gelişimi arasında uyum olmazsa din eğitimi başarısız olmaktadır. Dönemin din eğitiminin başarılı olması için gençlik dönemi gelişim özelliklerinin daima dikkate alınması gerekmektedir. Bu nedenle, gençlik dönemi din eğitimi hayat ve tecrübe merkezli olmalı, gençlerin ilgi ve ihtiyaçları üzerine yoğunlaşmalıdır. Bir başka deyişle, gençlerin günlük yaşam deneyimleri, ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınmalıdır. Gençlerin, sosyal yaşama hazırlanacakları ve kendi deneyimlerini paylaşma olanakları bulabilecekleri mekânlara ve etkinliklere ihtiyaçları olmaktadır. Dolayısıyla gençlik dönemi din eğitiminde STK'lar ve kamu kurumları bünyesinde yürütülen gençlik çalışmalarının ve sosyal sorumluluk projelerinin katkısından yararlanılmalıdır. Genç bireylerin edindikleri dini bilgilerin içselleşmesinde ve eyleme dönüştürülmesinde bu tür organizasyonlara katılmalarının büyük rolü bulunmaktadır. (Altaş, 2004; Crawford & Rossiter, 1996) Gençleri çeşitli aktivitelere yönlendirme yoluyla hem bilişsel gelişimlerini sağlayacak fırsatlar oluşturulması ve hayata dair problemleri çözme yolları öğretilmesi, hem de zararlı alışkanlıklar konusunda bilinçlendirme yapılması ve bu alışkanlıkları edinmelerinin engellenmesi mümkün olmaktadır.

Gençlik çalışmaları, “gençlerin kendilerini ifade etmelerine ve gerçekleştirmelerine olanak sağlamak amacı ile oluşturulan sürecin belirli değerler çerçevesinde gençler için ve gençlerin katılımı ile hayata geçirilmesi” olarak tanımlanmaktadır. (Nejati, Ghasemi & Shafaei, 2014; Yentürk ve diğr., 2007) Gençlik çalışmaları gençler için böyle bir süreç ise, din eğitimcisi de bu süreci hazırlayan ve organize eden kişi olmalıdır.

Modernite ile birlikte bireylerin dini algılarının ve kimliklerinin şekillenme biçimi de değişmiştir. (Crawford & Rossiter, 1996; Jackson, 2004) Her türlü eğlence, gösteri, müzik ya da film içerikli aktiviteden oluşan popüler kültürün gençler üzerindeki etkisi artmıştır. Popüler kültür, onlar farkına bile varmadan din eğitiminde etkin bir rol oynayabilmektedir (Furat, 2010; Oulad, 2015). Sinemadan bilgisayar oyununa, reklamdan moda, müzikten çizgi romana kadar birçok popüler kültür biçiminde dinin farklı şekillerde işlenmesi mümkündür. Artan etkinliği ile hayatın her alanına yayılmış popüler kültür biçimleri de, açık ya da kapalı mesajlarla gençlerin dini algılarını şekillendirmede bir din eğitimi aracı olarak kullanılmalıdır.

Bilim, san'at ve spor etkinliklerinin gençlik döneminde ayrı bir önemi bulunmaktadır. Bu etkinlikler yoluyla din eğitimi gençler için anlamlı ve ilgi çekici kılınmalı, onların ahlâkî ve dini değerler doğrultusunda bir hayat felsefesi geliştirmeleri, olumlu kişilik özellikleri edinmeleri ve bu özellikleri içselleştirerek davranışa dönüştürmeleri desteklenmelidir (Pakdemirli, 2015).

Din öğretimi ve din hizmetleri alanlarında istihdam edilecek elemanları yetiştirmek üzere yapılandırılan İlahiyat fakültelerinin öğretim programları, mezunların istihdam alanlarına, hedef kitlenin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden ele alınmalıdır (Bahçekapılı, 2013; Özdemir 2004) .

İlahiyat fakülteleri üniversite kampüslerinden soyutlanmamalı, bilakis kampüsün merkezinde yer alarak üniversite gençliğinin dini bilinçlenmesine katkı sağlamalıdır. Üniversitelerde ilahiyat fakülteleri tarafından tüm birimlere açılan seçmeli din dersleri yaygınlaştırılmalı ve bilimsel temelli din eğitimi her genç birey için ulaşılabilir olmalıdır. Benzer şekilde, İlahiyat fakültesi öğrencilerinin de diğer bölümlerin öğretim programlarında yer alan kültür bilim derslerinden seçmeli ders kategorisinde yararlanmaları ve hatta disiplinlerarası ortak çalışmalar yapabilmeleri sağlanmalıdır.

Araştırmacılar tarafından gençlik dönemi din eğitimine yönelik olarak tüm gençlik kategorilerini kapsayan bilimsel çalışmalar yapılmalı ve böylece hem dönemin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda yeni projeler geliştirilmesi, hem de gençlik dönemi din eğitiminin bilimsel ve kuramsal temellere oturtulması sağlanmalıdır (Pakdemirli, 2015).

KAYNAKÇA

Altaş, N. (2004). *Gençlik Döneminde Din Olgusu ve Liselerde Din Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Aydın, M. Z. (2010). Müzakere. *Kuram ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri Bildiri Kitabı*, (ss. 145-147).

Bahadır, A. (2010). Dindarlığın kaynakları. Bulunduğu eser: Hökelekli, H. (Ed.) *Din Psikolojisi* (ss. 46-69). Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Bahçekapılı, M. (2013). *Yeni Eğitim Sisteminde Seçmeli Din Dersleri: İmkânlar, Fırsatlar, Aktörler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, İstanbul: İlke Yayınları.

Bilgin, B. (2001). *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*. Ankara: Gün Yayıncılık.

Cebeci, S. (1996). *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Crawford, M.L. & Rossiter, G. M. (1996). The secular spirituality of youth: Implications for religious education. *British Journal of Religious Education*, 18(3), 133-143.

Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Furat, Ayşe Zişan (2010). Popüler kültürün din eğitimine yansımaları. *Kuram ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri Bildiri Kitabı*, (ss. 148-162).

Jackson, R. (2004). *Rethinking Religious Education and Plurality*. London: Routledge Falmer.

Karacelil, S. (2010). Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin problemleri: Şırnak ili örneği. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(24), 143-163.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Kaymakcan, R. (2006). Türkiye’de din eğitimi politikaları üzerine düşünceler. *EKEV Akademi Dergisi*, 10(27), 21-36.

Nejati, M.; Ghasemi, S. & Shafaei, A. (2014). Social responsibility: A youth entrepreneurship approach. *Gençlik ve Kültürel Mirasımız Uluslararası Kongresi Bildiri Kitabı*, 1 (ss. 577-584).

Oulad, M. (2015). The relationship between religion and individuals’s character. *International Research Journal of Applied and Basic Sciences*, 9(1), 4-13.

Özdemir, Ş. (2004). Avrupa birliğine giriş sürecinde ilahiyat fakültesi mezunlarının çalışma alanları ve bu alanlara eleman yetiştirmek üzere ilahiyat lisans programında yapılması gerekli düzenlemeler. *Türkiye’de Yüksek Din Eğitiminin Sorunları, Yeniden Yapılanması ve Geleceği Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (ss. 193-210).

Pakdemirli, M. N. (2015). *Genç Dindarlığı ve Din Eğitimi*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Taş, K. (2014). Gençlik ve dindarlık: Üniversite öğrencilerinin dindarlık göstergesi olarak kabul ettiği tutum ve davranışlar. *Gençlik ve Kültürel Mirasımız Uluslararası Kongresi Bildiri Kitabı*, 1 (ss. 765-782).

Tosun, C. (2002). *Din Eğitimi Bilimine Giriş* (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Turan, İ. (2013). Gençlik döneminde görülen ahlaki sorunlar karşısında din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin yeri. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 40, 271-273.

Yapıcı, Asım (2012). Modernleşme-sekülerleşme sürecinde türk gençliğinde dini hayat: Meta-analitik bir değerlendirme. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(2), 1-40.

Yentürk, Nurhan ve dğr. (2007). İstanbul gençliği: STK üyeliği bir fark yaratıyor mu?. Bulunduğu eser: Zeylan, U. S. (Ed.) *Eğitimin Değeri ve Gençlik* (ss.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.